

mini przewodnik

free

+ współrzędne gps



po!skaniezwykla
masa miejsc godnych uwagi

Trasa wycieczki: Spacerkiem po bielskim Syjonie

czas trwania: 1 dzień, typ: piesza, liczba miejsc: 8, stopień trudności: bardzo
łatwa

wydrukuj i zabierz na wycieczkę!

Opis wycieczki

Bielski Syjon stanowi część historycznej dzielnicy Bielska Białej zwanej Górnym Przedmieściem, którego centralnym punktem jest plac Marcina Lutra ze znajdującym się tam kościołem św. Zbawiciela. Zakłada się, że powstał on w końcu XVIII wieku w miejscu wydzielonym na potrzeby gminy ewangelickiej z miejscowego pastwiska. Ogłoszony przez cesarza Józefa II w dniu 13 października 1781r. pakt tolerancyjny umożliwił ewangelikom wyjście z tajnych, leśnych kościołów w ostępach Beskidu Śląskiego, gdzie dotychczas odprawiano nabożeństwa, oraz budowę własnych świątyń zaspakajających duchowe potrzeby miejscowej gminy.

Należąca do większych, gmina bielska, korzystając z nadarzającej się okazji przystąpiła do rozbudowy skromnej kaplicy, stawiając w jej miejscu kościół św. Zbawiciela i szkołę, na potrzeby kształcenia dzieci lokalnych rodzin protestanckich. Wykonane własnym nakładem środków, w ciągu 10 lat skromne budowle utworzyły obecny plac Marcina Lutra, miejsce-symbol, przetrwania i odrodzenia ewangelików.

Nazwę „Bielski Syjon” stworzył w 1782r. Jan Traugott Bartelmuss, pastor, superintendent Moraw, Śląska i Galicji, używając jej w głoszonych kazaniach. Przywołał on w ten sposób jako prawzór Syjon w Jerozolimie, święte miejsce dla skupionej wokół niego społeczności wiernych. Istotna rozbudowa następuje jednak w XIX wieku kiedy powstają kolejne szkoły, a mianowicie wg. projektu Emanuela Rosta st. (1863-7) Ewangelickie Seminarium Nauczycielskie oraz Szkoła Ludowa (1896) wg. Maurycego Thena. W latach późniejszych, w ramach „Bielskiego Syjonu” budowane są kolejne gmachy służące potrzebom gminy to jest: dawny internat „Alumneum”, sierociniec obecnie Ewangelicki Dom Opieki „Soar”, dawny Dom Sióstr Diakonissów oraz w miejscu „starej szkoły ewangelickiej” - budynek Ośrodka Wydawniczego Augustyna.

Znajdują się tu także cenne, zabytkowe pomniki i historyczne pamiątki, a mianowicie:

- kontrowersyjny pomnik Marcina Lutra, dzieło wiedeńskiego rzeźbiarza Franza Vogla, któremu zarzucono, że nie oddał wiernie postaci reformatora inicjatora reformacji i współtwórcy luteranizmu;
 - Pomnik Wdzięczności i Miłości - klasycystyczny nagrobek pastora Georga Nowaka (zm.1818), przeniesiony na obecne miejsce w 1916 r. z cmentarza przy kościele św. Trójcy;
 - ustawiona w 1934r. w 100 lecie urodzin ks. Dr. Teodora Haasego Studnia Pastorów, stanowiąca granitową tumbę wykonana w wiedeńskim warsztacie Antona Wasserburgera;
 - symboliczny milenijny kamienny stół dłuta B. i W. Arminajtis, ustawiony w sąsiedztwie Augustian w 2000r.
- „Bielski Syjon” nadal jest jednym z ważniejszych kultowych miejsc kościoła ewangelicko-augsburskiego w Polsce.

Program wycieczki



Bielsko-Biała

Ewangelicki kościół Zbawiciela (1782-1791)

Starania bielskich ewangelików o własną świątynię sięgają wieku XVII kiedy ziemie te były we władaniu austriackich Habsburgów będących zdecydowanymi przeciwnikami rozwoju ewangelizmu. Powstała w II połowie XVII w. komisja religijna zamykała istniejące kościoły, likwidowała przykościelne szkoły oraz na rozkaz cesarza usuwała księży i nauczycieli. Wytrwali w wierze zborowcy zmuszeni zostali do odbywania tajnych nabożeństw nocnych w organizowanych potajemnie kaplicach w leśnych ostępach Błatniej, Klimczoka, Równicy Czantorii i Goduli.

Dopiero po zakończeniu wojny północnej król szwedzki Karol XII, pokonawszy Augusta II, podpisując pokój w Altranstadt w Saksonii, zawarł w traktacie ugodę, tzw. reces egzekucyjny, w sprawie ewangelików śląskich. Na jej podstawie cesarz Józef I zezwolił na wybudowanie 6 kościołów ewangelickich tzw. „kościół łaski”, z których jeden stanął w Cieszyńcu, co pozwoliło ewangelikom z Bielska uczestniczyć w nabożeństwach w kościele odległym o 40 km. Mimo, bieżących starań o budowę świątyni w mieście nie uzyskiwali zgody do czasu przejazdu cesarza Józefa II przez Bielsko podczas podróży do Rosji, który obiecał takie zezwolenie. Skutecznie jednak cały czas na drodze inicjatywie stawali panujący Habsburgowie i dopiero wydany przez cesarza Józefa II Patent Tolerancyjny otworzył możliwości budowy własnej świątyni.

Teren wybrano w sąsiedztwie istniejących murów miasta kupując nieruchomość składającą się z domu i dwóch ogrodów. W dniu 19 marca 1782 r. rozpoczęto budowę kładąc kamień węgielny. By nie tracić czasu i móc odprawiać nabożeństwa postawiono drewnianą kaplicę, spełniającą rolę kościoła. Budowę kościoła murowanego zakończono w 1791r. Zgodnie z założeniami Patentu Tolerancyjnego był to budynek prostokątny, bez wieży, która powstała dopiero w latach 1849-1852.

Kościół był świadkiem wielu wydarzeń historycznych oraz doświadczył kataklizmów, które go niszczyły, ale dzięki wytrwałości parafian systematycznie był odbudowywany. Ostateczny kształt uzyskał podczas przebudowy w 1881r., kiedy wg. projektu Heinricha von Ferstera nadano mu styl gotycki. Powstała świątynia trójnawowa, o sklepieniach krzyżowo-żebrowych z umieszczonym w centralnym miejscu obrazem z 1867r. autorstwa D.Penthera „Ukrzyżowanie Chrystusa”.

49°49'22"N 19°02'28"E | na mapie: A



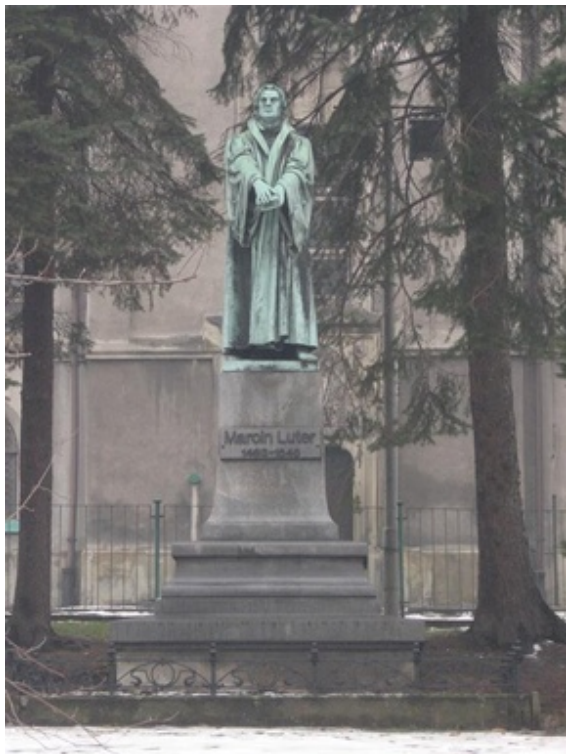
Bielsko-Biała

Miasto polsko-austriackie

W Bielsku-Białej warto zobaczyć jedyny w Polsce pomnik wielkiego niemieckiego teologa Marcina Lutra. Został wykonany w brązie przez wiedeńskiego artystę Franza Vogla, a jego odsłonięcie nastąpiło 8 września 1900 r. Był to wówczas jedyny posąg Lutra w Cesarstwie Austriackim. Monument stojący na skwerze wśród różnych klombów (to właśnie róża jest symbolem protestantyzmu) przedstawia ubranego w togę inicjatora reformacji. Nad rzeźbą góruje strzelista bryła ewangelickiego kościoła Zbawiciela, a z okien pobliskiej szkoły muzycznej często dobiegają nastrojowe dźwięki. Przez wiele stuleci obszary położone na zachód od rzeki Białej, w tym Bielsko, należały do innych jednostek administracyjnych i państwowych niż tereny leżące na wschód od niej, np. Biała. Obie osady połączono w jedną miejscowość dopiero w 1951 r.! Na początku XVI w., kiedy całą Europę poruszyły nowatorskie tezy wywieszone przez Lutra na drzwiach katedry w Wittenberdze, Bielsko było miastem austriackim, a Biała polskim. Idee reformacji od razu znalazły bardziej podatny grunt w zachodniej części Beskidu Śląskiego, gdzie w ciągu kilkudziesięciu lat większość ludności zmieniła wyznanie na ewangelicko-augsburskie. O ile przymusowa rekatolizacja, przeprowadzona w kolejnych latach przez Habsburgów, była bardzo skuteczna w Bielsku, o tyle w mniejszych miasteczkach i wioskach regionu do dzisiaj znaczną część mieszkańców stanowią protestanci. Najbardziej znanymi ewangelikami pochodzącymi z tych okolic są m.in. Adam Małysz, Jerzy Buzek i Jerzy Pilch. Odmienności kulturowe

po między terenami na dwóch brzegach rzeki Białej pozostały do dzisiaj. Uważny turysta powinien usłyszeć dwa dialekty, zobaczyć różnicę w architekturze oraz spróbować trochę innych przysmaków kulinarnych.

49°49'21"N 19°02'28"E | na mapie:B



Bielsko-Biała

Stary Cmentarz Ewangelicki 1833 r.

Jednym z interesujących zabytków - niestety bardzo zaniedbanych - na Bielskim Syjonie jest Stary Cmentarz Ewangelicki.

Na początku XIX w. zmarli bielscy ewangelicy chowani byli na cmentarzach katolickich, głównie na wspólnej nekropolii przy kościele św. Trójcy w Bielsku-Białej. Funkcjonowało to do 1831 r., kiedy miasto zostało nawiedzone przez epidemię cholery pociągającą za sobą wiele ofiar. Aby zapobiec rozprzestrzenianiu się choroby, władze końcem 1832 r. zabroniły pochówków zmarłych w obrębie miasta, wyznaczając tereny peryferyjne na tzw. cmentarze choleryczne. Korzystanie z tych odległych miejsc było kłopotliwe, co skłoniło luteran do założenia własnego cmentarza na terenach подарowanych parafii przez fabrykanta, mydlarza Gottlieba Klimkego.

Na teren nekropolii prowadziło okazałe wejście zbudowane w 1863 r. w formie neogotyckiej bramy z trzema arkadami. Składała się z siedmiu sektorów porożcinanych alejkami, z których najbardziej reprezentacyjna była prowadząca z

południa na północ Aleja Zasłużonych, gdzie chowano najbogatszych i najbardziej znamienitych mieszkańców. Pierwszych zmarłych grzebano na początku 1833 r. Brak miejsca oraz znaczna ilość pochówków spowodowały otwarcie w 1911 r. Nowego Cmentarza Ewangelickiego przy ul. Listopadowej. Jednak cmentarz na Bielskim Syjonie nadal wykorzystywany był do czasów II wojny światowej. Istnieje przypuszczenie, że po II wojnie światowej miejscowy Urząd Bezpieczeństwa używał go do nielegalnego chowania swoich ofiar. Brak jednak jakichkolwiek danych na ten temat.

Po 1945 r. lokalne władze miejskie działały w kierunku niszczenia nekropolii ze względu na jej niemiecki charakter. Nakazywano skuwanie i zamalowywanie napisów na nagrobkach, a także nie zabezpieczano zabytkowych grobów i pomników.

Obecnie nekropolia jest zamknięta i nie ma możliwości jej legalnego zwiedzania. Jej stan jest tragiczny. Skandaliczny jest fakt, że znajdują się tam pootwierane grobowce, które wyglądają na splądrowane przez lokalnych „meneli”. W wielu miejscach poniewierają się butelki po „tanich winach”, co świadczy o tym, że zabytkowy, prawie 200-letni obiekt stał się również pijacką meliną.

49°49'27"N 19°02'23"E | na mapie:C



Bielsko-Biała

Ewangelicka Szkoła Żeńska (1896)

Ewangelicka Szkoła Żeńska, modernistyczna (1896).

49°49'21"N 19°02'23"E | na mapie:D



Bielsko-Biała Ewangelickie Seminarium Nauczycielskie (1863-1865)

Starania o zezwolenie na otwarcie seminarium nauczycielskiego ewangelicy czynili już w 1861r. Nabrali one realnego kształtu w 1865r. dzięki opracowanemu projektowi przez architekta, jednego z budowniczych Bielska, Emanuela Rosta seniora.

Stworzony projekt neorenesansowego gmachu Seminarium Nauczycielskiego i Szkoły Ludowej Wydziałowej Męskiej, popularnie zwanej nową szkołą ewangelicką, otwierał budowę tak oczekiwaną przez ewangelików placówki oświatowej. Prace budowlane zakończono w 1865r., a w 1867r. uczelnia była w pełnym rozkwicie dając wzór do naśladowania placówkom państwowym.

W okresie II wojny światowej znajdowała się pod zarządem administracji niemieckiej. Różne były losy powojenne szkoły, m.in. mieściła się tu Państwowa Szkoła Muzyczna im. Stanisława Moniuszki w Bielsku Białej, by przejść w ręce środowiska ewangelickiego działającego w ramach Towarzystwa Szkolnego im. Mikołaja Reja w Bielsku-Białej, które w 1997r. powołało niepubliczną szkołę wyższą. Od 2006r. znajduje się tu Wyższa Szkoła Administracji w Bielsku Białej.

49°49'22"N 19°02'23"E | na mapie:E



Bielsko-Biała Śląski Ewangelicki Dom Diakonów – obecnie Prokuratura Okręgowa – 1905 r.

W okresie reformacji Kościół Ewangelicko-Augsburski odrzucił instytucję zakonów, a ich odpowiednikami stały się diakonaty, w których siostry służebnice, czyli diakonisy, niezamężne kobiety żyjące we wspólnotach, poświęcają się pracy społecznej oraz charytatywnej, głównie socjalnej, i pomagają ludziom potrzebującym w myśl biblijnych słów: „Cokolwiek uczyniliście jednemu z tych najmniejszych moich braci, mnie uczyniliście” (Ewangelia Mateusza 25,40).

Pierwszy ewangelicki Dom Sióstr Diakonów utworzono na terenie powołanego dzięki zaangażowaniu ks. dr. Teodora Haasego w 1892 r. w Cieszyńcu ewangelickiego szpitala powszechnego. Inicjatywa stworzenia w Bielsku Śląskiego Ewangelickiego Domu Diakonów pojawiła się na początku 1900 r. Do budowy przystąpiono w 1904 r. wg projektu bielskiego architekta Karola Schulza. Powstałe i oddane do użytku 18 grudnia 1905 r. dzieło łączyło w sobie różne formy historyzujące, secesyjne, ze schodkowatymi szczytami wzorowanymi na neogotyckich. Około 80 służebnicom, przeniesionym z Cieszyńca do powstałego budynku, powierzono opiekę nad chorymi w bielskim szpitalu, pracę w sierocińcu ewangelickim i miejskim domu opieki.

Dom Sióstr Diakonów prowadził działalność charytatywną do rozpoczęcia II wojny światowej, kiedy w wyniku działań wojennych przestał istnieć, a diakonisy, narażone na szyskany okupanta, rozproszyły się po kraju. W opustoszałym budynku urządzono Dom Małych Dzieci.

Okres powojenny i polityka tworzącego się państwa nie sprzyjała pracy diakonijnej i placówki noszące znamiona wyznaniowych w większości rozwiązano. Podobny los spotkał Dom Diakonów w Bielsku, który - upaństwowiony - przechodził różne koleje losu, aż ostatecznie przekazany został Prokuraturze Okręgowej w Bielsku-Białej mającej w nim aktualnie swoją siedzibę.

49°49'23"N 19°02'15"E | na mapie:F



Bielsko-Biała

**Ewangelicki sierociniec – obecnie
Dom Opieki "Soar" – 1907 r.**

"Schroń się tam szybko, bo nie mogę nic uczynić, dopóki nie wejdiesz! Dlatego to miasto nazywa się Soar. Gdy słońce weszło nad ziemią, Lot wszedł do Soaru" - 1 Księga Mojżeszowa 19,22-23. Motto, nawiązujące do biblijnego, oszczędzonego przez Boga miasta, miejsca schronienia uciekinierów z Sodomy i Gomory, towarzyszy kolejnej ewangelickiej budowli wzniesionej w 1907 r. z inicjatywy współczesnego superintendenta, pastora i posła na Śląski Sejm Krajowy ks. dr. Teodora Haasego.

Powstała na potrzeby istniejącego od 1861 r., zarządzanego przez Ewangelicki Związek Kobiet sierocińca. Dzięki zaangażowaniu Haasego i wsparciu inicjatywy przez bielskich ewangelików zbudowano nowy budynek o znacznie wyższym standardzie, który służył dzieciom do lat 50. XX w., kiedy przestała istnieć, zlikwidowana ze względu na jej charakter wyznaniowy przez współczesną administrację państwową.

Zakorzenione tradycje diakonijne, po następujących w Polsce przemianach politycznych, pozwoliły na jej odzyskanie i uruchomienie w 1995 r. przy wsparciu niemieckiej organizacji ewangelickiej "Znaki Nadziei" Ewangelickiego Domu Opieki "Soar" dla osób starszych (kobiet i mężczyzn).

W godnych warunkach mieszkają tutaj pensjonariusze różnych wyznań wywodzący się z Bielska-Białej i diecezji cieszyńskiej, w części rekomendowani przez organizację oraz osoby represjonowane przez III Rzeszę. Placówka zapewnia obiady osobom starszym i chorym w domach.

49°49'22"N 19°02'18"E | na mapie:G



Bielsko-Biała

**Alumneum im.P.E. Lauerbacha –
Gimnazjum i Liceum Towarzystwa
Szkołnego im.M.Reja - 1870**

Budynek powstał w 1870 r. jako bursa – internat ewangelicki dla chłopców, uczniów Seminarium Nauczycielskiego. Środki na budowę zebrała założona kilka lat wcześniej Fundacja Pawła E. Lauerbacha, stąd też nadano oficjalną nazwę Alumneum im. Pawła E. Lauerbacha. Budowla powstała w stylu neorenesansowym przechodzącym w kierunku secesji i wczesnego modernizmu. Nie ma materiałów mówiących o architekcie projektującym go. W chwili obecnej jest w rękach ewangelickiego Towarzystwa Szkołnego im. Mikołaja Reja w Bielsku Białej, które prowadzi tu Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcące.

49°49'24"N 19°02'25"E | na mapie:H



Zdjęcia dodane przez (w kolejności): Monika78, Monika78, Jurek K, Jurek K, Jurek K, Jurek K, Jurek K, Jurek K

Trasa dodana przez: Jurek K

Przewodnik wygenerowany w serwisie
www.polskaniezwykla.pl. Wszystkie prawa zastrzeżone.
Żadna część ani całość Mini przewodnika nie może być
reprodukowana ani przetwarzana w sposób elektroniczny,

mechaniczny, fotograficzny i inny; nie może być użyta do
innej publikacji oraz przechowywana w jakiegokolwiek bazie
danych bez pisemnej zgody Administratora serwisu.
Copyright © 2007 Polska Niezwykła

Wygenerowano:
niedziela 19 maja 2024 21:33:46

miniprzewodnik

